

NEZISKOVKY A VEŘEJNÉ SLUŽBY

Neziskové organizace v odvětvových statistikách v roce 2004

ZUZANA PROUZOVÁ, CENTRUM PRO VÝZKUM NEZISKOVÉHO SEKTORU

Centrum pro výzkum neziskového sektoru (CVNS) zahájilo v roce 2005 výzkumný projekt „Podíl neziskových organizací na zabezpečování veřejných služeb“, jehož cílem je analyzovat skutečnou podobu poskytování veřejných služeb neziskovými organizacemi. Jedním z možných zdrojů dat poskytujících údaje o zabezpečování veřejných služeb neziskovými organizacemi jsou odvětvové statistiky, jejichž průzkum za rok 2004 zveřejňuje CVNS nyní na svých webových stránkách (www.e-cvns.cz).

Použitelnost odvětvových statistik

Přesnost vyjádření podílu neziskových organizací na zabezpečení veřejné služby ovlivňují především dva hlavní faktory:

1/ Některé odvětvové statistiky neprezentují údaje za neziskové organizace zvlášť, což vyjádření podílu neziskových organizací na jednotlivých ukazatelích komplikuje.

2/ Odvětvové statistiky prezentují údaje za skupiny zpravodajských jednotek. Některé odvětvové statistiky zařazují zpravodajské jednotky do skupiny na základě právní formy jejich zřizovatele a nikoli na základě právní formy zpravodajské jednotky samotné. Protože zřizovatelem neziskových organizací mohou být i veřejní zřizovatelé (stát, kraj, obec) nebo soukromí zřizovatelé (podnikatel, fyzická osoba),¹ vyjádření podílů neziskových organizací na jednotlivých ukazatelích je neúplné.

I přes tyto nevýhody odvětvové statistiky obsahují řadu rozličných a zajímavých ukazatelů: od celkových výdajů vynaložených na zabezpečení dané veřejné služby, přes počty institucí a zaměstnanců až po fyzická vyjádření kapacity a produkce. V tomto článku budou prezentována pouze nejzajímavější zjištění získaná z průzkumu odvětvových statistik. Úplný přehled ukazatelů vyjadřujících podíl neziskových organizací na zabezpečování veřejných služeb je obsažen v dokumentu „Podíl neziskových organizací v odvětvových statistikách v roce 2004“.

Kultura

- Téměř jedna desetina galerií, muzeí a památníků je zřizována neziskovými organizacemi. Počet jimi uspořádaných výstav představuje přibližně 6 %, počet návštěvníků je téměř 15%.
- Více než jedna pětina galerií zabývajících se výstavní činností je zřizována neziskovými organizacemi. Jejich podíl na počtu výstav je více než čtvrtinový. Tyto galerie pořádají skoro dvě třetiny všech tvůrčích symposií, která navštíví více než 86 % všech účastníků symposií.
- Přesně 40 % hudebních souborů je zřizováno neziskovými organizacemi.
- Necelá jedna pětina hvězdáren a planetárií je zřizována neziskovými organizacemi. Tyto hvězdárny a planetária vynikají především v poskytování dlouhodobých vzdělávacích akcí, kde jejich podíl činí více než 60 % a podíl návštěvnosti těchto akcí je více než 90%.
- O téměř 15 % památkových objektů se starají organizace, jejichž zřizovatelem jsou neziskové organizace.
- Pouze 1,75 % subjektů zřízených neziskovými organizacemi se podílí na tvorbě audiovizuálních děl.

¹ Z výsledků výzkumného projektu *Ekonomika obecně prospěšných společností* vyplývá, že v roce 2003 bylo necelých 20 % registrovaných škol a 13,2 % kulturních zařízení mající právní formu obecně prospěšné společnosti založeno neziskovými organizacemi. Více viz ROSENMAYER, T. Kolik OPS je funkčních? *Grantis*, 2005, roč. XIII, č. 07–08, str. 9.

- Více než jedna pětina divadel je zřizována neziskovými organizacemi. Jedná se o malá divadla, jejichž podíl na počtu sedadel je pouze 3,5 % a počet zaměstnanců nečiní ani 2,5 % z celkového počtu zaměstnanců. Podíl na počtu odehraných představení je 11,3 %.

Tabulka: Divadla v roce 2004

<i>Ukazatel</i>	<i>Celkem</i>	<i>Podíl NO (v %)</i>
<i>Počet zpravodajských jednotek (divadel)</i>	174	22,41
<i>Počet divadel s vlastním souborem</i>	119	24,36
<i>Počet souborů</i>	138	18,84
<i>Počet stálých scén</i>	227	7,49
<i>Počet sedadel</i>	61 261	3,52
<i>Počet titulů</i>	1 921	18,58
<i>Počet premiér</i>	565	15,22
<i>Počet představení</i>	23 532	11,26
<i>Počet diváků</i>	5 000 000	3,79
<i>Počet představení v zahraničí</i>	1 272	12,42
<i>Počet zaměstnanců</i>	8 334	2,22
<i>Počet uměleckých zaměstnanců</i>	3 405	3,72

Zdroj: Statistika kultury 2004, Kulturní zařízení v ČR za rok 2004

Sociální služby

- Neziskové organizace zřizují více než jednu čtvrtinu všech zařízení sociálních služeb. Kapacita těchto zařízení však představuje pouze 11 %.
- Nižší podíl mají zařízení sociálních služeb zřízená neziskovými organizacemi zabývající se péčí o staré občany (do 13 %).
- Zařízení sociálních služeb zřízená neziskovými organizacemi se především zabývají činnostmi pro specifické skupiny obyvatel (uprchlíci, nezaopatřené matky s dětmi, lidé bez přístřeší apod.). Podíl neziskových organizací je významný především u těchto zařízení: zvláštní zařízení pro výkon péčovské péče (100 %), domy na půl cesty (77 %), domovy pro matky s dětmi (70 %), noclehárny a zařízení pro osoby bez přístřeší (63 %), zařízení poskytující služby pro tělesně postiženou mládež s přidruženým mentálním postižením a vícero vadami (51 %), azylové domy (50 %). Z 90 ostatních blíže nespecifikovaných zařízení sociální péče je skoro 85 % zařízení zřízených neziskovými organizacemi.
- Přesně 10 % pracovišť pečovatelské služby je zřízeno neziskovými organizacemi. Podíl na počtu občanů využívajících služeb pečovatelské služby je také téměř 10 %. Jedná se především o samostatná pracoviště bez provozování domovů pečovatelské služby. Podíl na počtu domovů pečovatelské služby nečiní ani čtvrt procenta.
- Jedním ze zařízení pečovatelské služby je domovinka. Podíl neziskových organizací na počtu domovinek je přesně 10 %, přičemž podíl na kapacitě těchto domovinek je skoro 90 % a služeb domovinek zřízených neziskovými organizacemi využívá přes 97 % klientských rodin.

Zdravotnictví

- Pouze 1,13 % všech zdravotnických organizací je zřizováno neziskovými organizacemi.
- Přes 45 % hospiců je zřizováno neziskovými organizacemi. Pouze 8 % nemocnic s následnou péčí a jen 1 % nemocnic a léčeben pro dlouhodobě nemocné je zřizováno neziskovými organizacemi.

Školství

- Na předškolní výchově se podílí školská zařízení zřízená neziskovými organizacemi téměř 2 %. U speciálních mateřských škol tento podíl činí téměř 10 %. Podíl neziskových organizací na počtu dětí ve speciálních mateřských školách je necelých 8 %. Zatímco podíl pedagogických pracovníků v mateřských školách a speciálních mateřských školách nedosahuje ani 1,5 %.
- Na základním vzdělávání se podílí školská zařízení zřízená neziskovými organizacemi téměř 3 %. U základního vzdělávání je podíl neziskových organizací vysoký především ve zřizování

speciálních základních škol (9 %), přičemž podíl na počtu dětí ve speciálních školách je pouze 2,5 %.

- U středoškolského vzdělávání se neziskové organizace podílejí na zřizování více než jedné pětiny středních škol. Přes 68 % praktických středisek vyučování je zřizováno neziskovými organizacemi.
- Vyšší odborné vzdělávání poskytuje přes 33 % vysokých odborných škol zřízených neziskovými organizacemi. Více než polovina vyšších odborných škol poskytujících dálkové studium je zřízena neziskovými organizacemi.
- Podíl neziskových organizací na počtu vysokých škol je více než 25 %. Avšak podíl na celkovém počtu studentů vysokých škol činí pouze 6 %. Tyto vysoké školy se zabývají hlavně vzděláváním v distanční a kombinované formě (přes 15 %), a to především v bakalářském studiu (25 %).
- Podíl neziskových organizací na počtu školních družin je menší než 2 %, stejně tak podíl na počtu žáků školních družin nepřesahuje 2 %. Podíl neziskových organizací na počtu školních klubů je více než 5,5 % a podíl žáků ve školních klubech je 4,5 %. Zajímavý je zde počet pracovníků ve školních družinách a klubech, kde podíl na tomto ukazateli je téměř 60 %.

Výzkum a vývoj

- Pouze 3,21 % pracovišť výzkumu a vývoje bylo v roce 2004 neziskovými organizacemi. Jedná se především o malá pracoviště do 9 zaměstnanců, která jsou činná hlavně v sociálních a humanitních vědách (podíl neziskových organizací u výzkumných a vývojových pracovišť je přes 10 %).

Požární ochrana

- Podíl sborů dobrovolných hasičů na počtu jednotek požární ochrany je 96,12 %.
- Tyto sbory dobrovolných hasičů zasahovaly téměř u 18 % všech zásahů (podíl na zásazích u živelných pohrom činí 40,44 %), kde největší podíl měly u činností: doprava pitné vody a potravin k přežití (60,87 %), záloha na místě (59,56 %), čerpání a odčerpávání vody (45,39 %) a požární asistence (40,26 %).

Závěr

Jak ukazují výsledky našeho dosavadního výzkumu, podíl neziskových organizací na zabezpečování sledovaných veřejných služeb není v globálním měřítku velký, avšak není zanedbatelný. Neziskové organizace se většinou nepodílejí na zabezpečení celého rozsahu veřejné služby, ale pouze na zajištění specifické služby v rámci daného odvětví.

Průzkum odvětvových statistik představuje první krok ve zkoumání zabezpečování veřejných služeb neziskovými organizacemi, který je nutné podpořit studiem existujících veřejných politik, legislativního rámce a používanými systémy financování v jednotlivých odvětvích. Teprve pak bude možné získat celkový pohled na neziskové organizace při zabezpečování veřejných služeb.